

nagu peaks peetama, sest et ta ju ühe terve rahwa isefeel on, aga nii selgel kombel sellest kõneleda, seda ei olnud ta mõimalis arwanud. Täis imestust küsis ta Marti läest: „Kuule, kust sina löid seda oled õppinud, ja kust oled niisugused mõtted wälja wõtnud?“

„Niisugused mõtted,“ wastas Mart, „tulewad nuemast kirjawarast, see on raamatutest, mis Gesti leeli on kirjutatud ja ka ajalehtedest, aga siis ka iga mõtleja inimese enese südamest, kes korra oma isamaad on hakanud armastama. Selles isamaa armastuses peame löid endid ühendama, kes Gesti kannust oleme wälja lasunud, üks puhas, kas rikkad ehk waesed, mehed ehk naesed, pererahwas ehk orjajad, noored ehk wanad oleme. See töö, kui õiglaselt teda toimetame, on ka Jumalalle meele pärast ja ei läi ialgi käsust üle, nagu mitmed meie isamaa asja wastased seda tahawad ütelda. Dün sellele mehele, kes wõib isamaa wäljal õige palju tööd teha, dün sellele naesele, kes ise täis isamaa armastust oma meest ses töös jõuab toetada ja aidata —“

„Jah,“ wõttis Anu sõna otsast kinni, „igal ühel ei ole aga mõimalik niisugust naist saada, kes nõnda oslats asjast mõtelda ehk rääkida, nagu sina seda teed.“

„Tõsi on küll,“ kõneles Mart edasi, „et isamaa põllul palju tööd ja tegemist, aga wäga wähe töötegijaid on. Aga eks meie lohus ole seda tööd edendada ja toetada!“

„Aga mis meiesugused naesterahwad wõiwad palju teha!“ ütles Anu pool kurwalt. „Teil meestel on see palju ennemalt mõimalik.“

„Ka teie naesterahwad wõite palju selles asjas teha ja kasu saada,“ lisas Mart juure. „Ma ei ütlen mitte liig palju, kui tõendan, et teie tihti veel enam wõite teha kui meie meesterahwad. Mõtle, kui naesterahwal enesel süda armastust oma rahwa wasta täis on, mis arataw ja armas see meesterahwalle on! Soab niisugune naesterahwas mehele, siis on ta sellele igas asjas, mis isamaasse puudub, nõuaks ja abiks. Kui wähe töö ja talitus aega ja mahti annab, siis ajawad

nad teine teisega niisuguste isamaa asjade üle juttu ehk loewad ühes kasulisi ajalirajaid ja raamatuid, mis trükkis wälja tulewad, aitawad ühel meelel asju edendada ehk kopikuid koguda, mis isamaa edenduse ja kasu pärast tas koolide ehk munde asutuste, nagu kasuliste raamatute wäljaandmiseks, waja on tulnud toimetada. Kui ka meesterahwas iga lord mitte niisugune isamaa kasu armastaja ei ole, siis wõib naesterahwas oma armsa ja taise, pehme ja armastawa meele ja wiisiga teda seks teha. Iga lord ei ole ka tarwis, et inimene laugelt läheb neid otsima, kellele ta hääd teeb. Nagu iga kallid tundmine, nõnda wõib ka isamaa armastus wäljaspidine olla. Mis aitab, kui inimene sest liitleb, et ta isamaad armastab, aga oma waest suguwenda, kes ajaliku wara peolest temaga end ei wõi wõtta, oma kõrwas elada ei lase! Tuleb ju tihti küllalt ette, et pere-mees, kes loba on ostanud ehk rentinud, waest wabadikku oma kõrwas ei sallid, temale ei maalapikest ega wiljatera ei anna, kas ta ka sureks. Ta wõiks ja waest inimest enesele tööd teha lasta, aga ka see ei sünni sagedaste mitte. — Noh, ma lätsin jutuga naesterahwast natuke kõrwa, ehk küll see mis praegu ütlesin niisama hästi naesterahwa kohta sünnib. Dün naesterahwas rubli inimene, siis on tal ka siin mahti küll isamaa armastust üles näidata. Veel tähtsam ja suurem on naesterahwa töö siis, kui temal laps on. Siin on tema töö palju tähtsam kui meesterahwa oma. Eks ole ema, kes kõide hääd oma lapse südamesse külmab? Eks ole ka ema, kes isamaa armastuse kallist taime lapse hinge sisse istutab ja seda siis õrnal wiisil harib ja kaswatab? Eks ole ema, kes seda löid palju hõltsamini wõib teha kui isa, keda wäljaspidised talitused ja asjaden-damised sagedaste kodust ära kutsuwad? Ütle nüüd, Anu, kas teie naesterahwad veel nii wähe wõite isamaa kasuks tööd teha?“

„Jah, sul on õigus küll, Mart,“ wastas Anu, „aga mina pean ilka veel oma voolt tunnistama, et niisugust meest raske leida on. Meil tatarlastel, kui õigust pean üttema, on üleüldse raske mehele saada veel wähem niisugusele mehele, kes meiega täieste ühes nõuus on, meid armastab, meist lugu peab, nagu sina seda praegu oled jutustanud.“

„Mine ilka, Anu,“ ütles Mart, „ega sinusugusel tütar-